

Puhujasta

Turvallisuus- ja työsuojelupäällikkönä toimiva oikeustieteen tohtori, dosentti *Henri Rikander* on työskennellyt väkivaltatutkijana, opettajana sekä työsuojelun ja turvallisuusalan konsulttina ja kouluttajana vuodesta 1996 lähtien.

Rikander on ollut kehittämässä lukuisten organisaatioiden työsuojelutoimia, riskienhallintaa ja turvallisuusjohtamista.

Oikeustieteellisen koulutuksen lisäksi Rikander on opiskellut turvallisuusjohtamista, riskienhallintaa ja organisaatiopsykologiaa sekä suorittanut opettajan pedagogiset opinnot. Rikander on toiminut myös poliisissa päällystö-, alipäällystö- ja miehistötehtävissä.

Laki ammatillisesta koulutuksesta

- ... tukea opiskelijoiden kehitystä **hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi** ihmisiksi ja **yhteiskunnan jäseniksi** sekä antaa opiskelijoille jatko-opintovalmiuksien, ammatillisen kehittymisen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja.
- Koulutusta alle 18-vuotiaalle opiskelijalle suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu.

Lukiolaki

- ... tukea opiskelijoiden kasvamista **hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi** ihmisiksi ja **aktiiviseksi yhteiskunnan** jäseniksi sekä antaa opiskelijoille työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja, taitoja ja valmiuksia. Lisäksi koulutuksen tarkoituksena on antaa opiskelijoille valmiuksia elinikäiseen oppimiseen ja itsensä jatkuvaan kehittämiseen.
- Koulutusta alle 18-vuotiaalle opiskelijalle suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu.

Lapsen etu

- Sisällöllinen oikeus, jolla tarkoitetaan lapsen edun ensisijaisuutta sekä harkinnan lähtökohtana että päätöksenteon tavoitteena.
- Lapsen etu on perustavaa laatua oleva, tulkintaa ohjaava periaate. Tulkintaperiaatteena lapsen etu velvoittaa valitsemaan eri tulkintavaihtoehdoista sen, joka parhaiten toteuttaa lapsen etua.
- **Prosessuaalinen** toimintaohje: lapsen edun harkintaan liittyvä analyysi tulee tuoda esille päätöksentekoprosessissa.
- Lapsen etu korostuu nimenomaan **punnintaperiaatteena**, jolloin yksittäistä lasta tai lapsiryhmää koskevissa ratkaisuissa on selvitettävä, miten lapsen etua on arvioitu, mihin kriteereihin perustuen ja miten periaatetta on arvioitu suhteessa muihin periaatteisiin.
- Korostuu päätöksen **perustelujen merkitys**, joiden avulla voidaan todentaa lapsen edun arvioinnin elementit sekä argumentoida niiden kestävyyttä.

Oppilaitoksen tehtävä

Kvalifikaatio

Subjektivaatio

Sosialisaatio

Oppilaitoksen tehtävä

- **Sosialisaatio**

- Sosiaalistaa oppilaat yhteiskunnan normeihin, arvoihin ja sääntöihin.
- Opettaa käyttäytymismalleja, vuorovaikutustaitoja ja yhteisöllisyyttä, joiden avulla lapset ja nuoret oppivat toimimaan osana yhteiskuntaa.
- Opitaan myös kulttuurisia perinteitä sekä ymmärtämään muita ihmisiä ja erilaisia näkökulmia.

- **Kvalifikaatio**

- Liittyy tietojen ja taitojen opettamiseen, jotka ovat välttämättömiä myöhemmässä elämässä ja työelämässä.
- Väline sosiaaliseen ja taloudelliseen liikkuvuuteen.

- **Subjektivaatio**

- Yksilön oman identiteetin ja ajattelun kehittäminen
- Tukee oppilaiden itsetunnon, itsenäisyyden ja kriittisen ajattelun muodostumista.

Kvalifikaatio

Subjektivaatio

Sosialisaatio

Mitä on turvallisuus?

Turvallisuus käsitteenä ei ole yksiselitteinen.

Turvallisuudella voidaan tarkoittaa *subjektiivista* eli ihmisen kokemaa turvallisuuden tunnetta tai *objektiivista* eli toimintaympäristöön liittyvää turvallisuuden tunnetta (riskeistä koostuva).

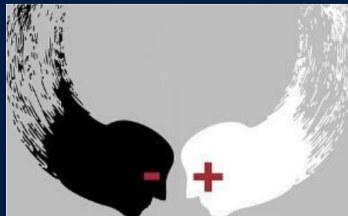
Turvallisuudella voidaan tarkoittaa myös näiden mainittujen välistä suhdetta.

Turvallisuus voidaan nähdä myös asiantilana, jossa olotila on häiriöistä ja uhista vapaa (Filosofisesti mahdotonta).

Affektiivisen polarisaation kasvu

- Vastakkainasettelun voimistuminen on globaali ilmiö.
- Kun eri identiteetit (asuinalue, etninen tausta, sosioekonominen asema jne.) alkavat kietoutua poliittiseen identiteettiin ja syntyy nk. Megaidentiteettejä.
- Polarisaation polttoaineena toimivat tunteisiin vetoavat ja identiteettejä koskettavat puheet (tietoisesti/masinoidusti).
- Suomessa polarisaatiolta suojaava tekijä mm. **yhtenäinen peruskoulujärjestelmä**.

Mahdollisia vaikutuksia

- Haastaa demokratian
- Oikeusvaltioperiaate rapautuu
- Syrjintä lisääntyy
- Väkivaltainen radikalisoituminen kasvaa
- Turvallisuuden kokemus heikkenee
- Luottamus yhteiskuntaan vähenee

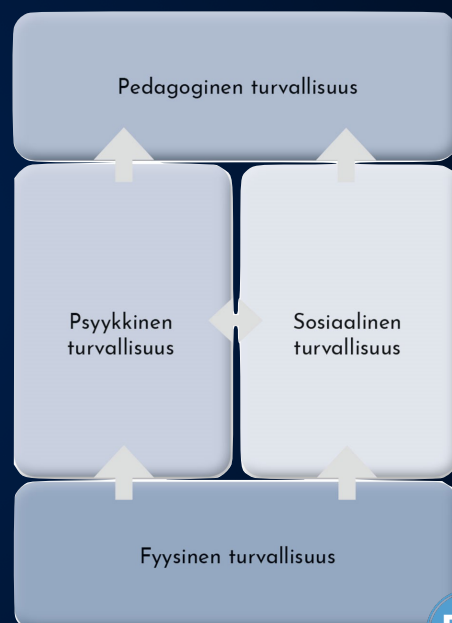

Nuorten tilasta

Nuorten tilasta

- Kouluterveyskyselyjen mukaan **suuri osa nuorista voi hyvin**, mutta Ukrainan sota, koronavuodet, kiristyneet menestyspainet, sosiaalisen median vaikutus sekä hidastunut avun saaminen ovat lisänneet nuorten kokemaa yksinäisyyttä, syrjäytyneisyyttä ja erilaisia mielenterveyden ongelmia.
- **Nuorten hyvinvointi polarisoituu:** kasvava pieni osa, noin kymmenen prosenttia, voi entistä huonommin.
 - Nuorista kohtalaisesta tai vaikeasta ahdistuneisuudesta kertoi noin kolmannes tytöistä ja pojista noin kahdeksan prosenttia kaikilla kouluasteilla.
 - Potentiaalinen rikosten kasvua selittäviä tekijöitä:
 - nuorten mielenterveysongelmat
 - rikosmyönteisten asenteiden kasvu
- Nuorten pahoinvoinnin nähdään voimistuvan erityisesti huonosti voivien nuorten keskuudessa.

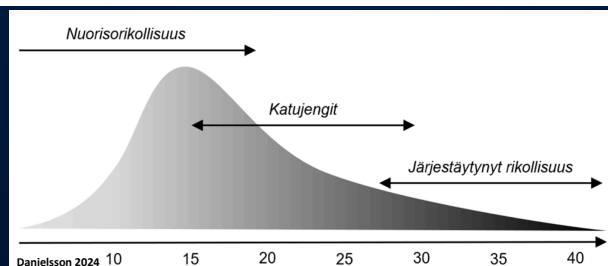
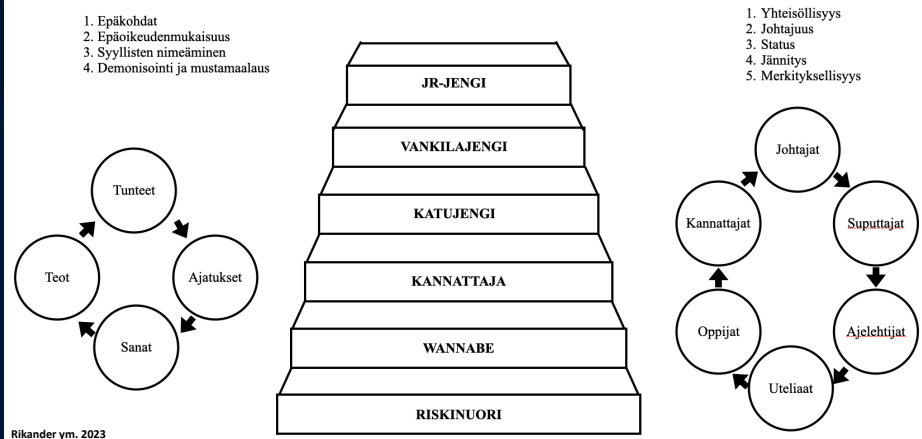

NRK 2024

- Rikoksia tehneiden nuorten osuus on pysynyt pääosin samalla tasolla kuin vuonna 2020.
- Rikosten **uhriksi joutuneiden nuorten osuus** on kasvanut hieman useimmissa kysytyissä tekotyypeissä. Eniten lisääntyi väkivallan uhkaa kokeneiden nuorten osuus. Uhrkokemukset eivät vähentyneet missään tekotyypissä.
- Edellisen vuoden aikana **koulukiusaamiseen** oli syyllystynyt 7 prosenttia ja verkkokiusaamiseen 9 prosenttia nuorista.
- Vastaajista yli puolet (62 %) oli nähnyt **kiusaamisvideon** vieraasta nuoresta ja yli viidennes (22 %) oman koulunsa oppilaasta.
- Nuorista 4 % ilmoittaa **pahoinpidelleensä** toisen henkilön viimeisen 12 kuukauden aikana. Pahoinpitelyn uhriksi ilmoittaa joutuneensa 11 % nuorista.
- Pahoinpitelyn uhriksi joutuneista nuorista valtaosa (86 %) ei ole kertonut teosta poliisille.
- Kaikista nuorista teräasetta ilmoitti kantaneensa edellisen vuoden aikana 3 prosenttia. Tyypillisesti ase oli ollut mukana itsepuolustukseksi (62 % asetta edellisen vuoden aikana kantaneista nuorista).

Sosiaalistumisprosessi Katujengi – Vankilajengi – Järjestäytynyt rikollisuus

Tulevaisuudessa huomioitavaksi

- Pahoinvoivat nuoret ovat haavoittuvassa asemassa alttiimpia erilaiselle hyväksikäytölle.
- Mielen terveysongelmien kasvu voi lisätä rikosriskiä.
- Monialaisen (viranomais)yhteistyön ja tietojen vaihdon merkityksen kasvu
- Ennaltaehkäisevien palveluiden merkityksen kasvu
- Palveluntarve huolta aiheuttaneiden henkilöiden joukossa kasvaa
- Riski lasten ja nuorten syvemmälle syrjäytymiselle kasvaa
- Lasten ja nuorten turvallisuuden tunne voi heikentyä
- Turvallisuustilanne heikkenee kouluissa, terveydenhuollossa, myös kaduilla
- Väkivallan normalisoituminen ja sitä kautta sen käytön kasvun kiihtyminen

Henkilökunta turvallisuuden tekijänä

Henkilökunta turvallisuuden tekijänä

Turvallisuustoimijuus rakentuu ymmärryksestä ja vastuusta suhteessa organisaation turvallisuusvaatimukseen ja turvallisuuskulttuuriin.

Turvallisuuden edistäminen tapahtuu arvojen kautta, sillä ne muokkaavat käyttäytymistä ja toimintatapoja.

Turvallisuusjohtaminen on suunnannäyttämistä, mahdollisuuksien luomista ja vastuun kantamista.

Turvallisuuden kehittäminen on eettinen kysymys.

Turvallisuustoimijuus

- Kyky ymmärtää ihmisten toimintaa on turvallisuuden kehittämisessä olennaisinta.
- Ihmisen toiminta muotoutuu suhteessa toimintaympäristöön, työkavereihin, työympäristöön ja järjestelmiin.
- Ihminen on turvallisuustoimija luoden joustavuutta, kimmoisuutta ja sietokykyä.
- Osaamisella on havaittu olevan yhteys työssä koettuun hyvinvointiin, työtyytyväisyyteen ja kehittämishalukkuuteen.
 - 70 % substanssia, 20 % prosessien kehittämistä ja 10 % itsensä kehittämistä.

Turvallisuuskulttuuri

Tehokas ja oppiva

Koulutukset perustuvat osaamistarpeisiin ja esihenkilöt johtavat aktiivisesti työturvallisuutta. Vääriin työtapoihin ja poikkeamiin puututaan herkästi ja työmenetelmiä kehitetään aktiivisesti.

Ennakoiva

Koulutus on säännöllistä ja työyhteisössä on käytössä reagoivien mittareiden lisäksi ennakoivia mittareita. Poikkeamatilanteiden käsittely on strukturoitua ja tuloksista opitaan ja tiedotetaan. Sairauspoissaoloja seurataan, niiden syyt tunnistetaan ja syihin pyritään vaikuttamaan.

Kehittävä

Turvallisuuskoulutukset ovat monipuolisia ja vakiintuneita kattaten kaikki työyhteisön jäsenet. Työyhteisössä on käytössä työolojen kehittämisohjelma.

Korjiva

Työnantaja on järjestänyt erinäisiä koulutuksia, mutta toiminta on silti reagoivaa. Työpaikalla tehdään satunnaisia työpaikkakierroksia ja niiden perusteella toteutetaan riskienarviointia.

Reaktiivinen

Turvallisuustoiminta on virheisiin ja onnettomuuksiin reagoivaa. Tapaturmat käsitellään vakuustapahtumina ja sairauspoissaolojen syitä ei selvitetä. Ennakoiva työsuojelutoiminta ei toteudu ja työterveyshuolto toteuttaa sairaudenhoitoa, ei ennaltaehkäisyä.

Patologinen

Kiinnijäämisellä ei merkitystä. Onnettomuudet ovat jokaisen omaa syytä.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 80 §

Opiskelijalla on **oikeus** turvalliseen opiskeluympäristöön.

Oppilaitokseen **ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa** sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta taikka joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen ja jonka hallussa pidolle ei ole hyväksyttävää syytä.

Koulutuksen järjestäjän tulee laatia **suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä** ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallitus antaa määräykset suunnitelman laatimisesta.

Koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä **järjestyssäännöt** tai antaa muut oppilaitoksessa sovellettavat järjestyssäännöt, joilla edistetään sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä opiskelu ympäristön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Järjestyssäännöissä ja muissa järjestyssäännöksissä voidaan antaa opiskelu ympäristön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä sekä tarkempia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetuista esineistä tai aineista sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä. Lisäksi määräyksiä voidaan antaa oppilaitoksen omaisuuden käsittelystä sekä oleskelusta ja liikkumisesta oppilaitoksen tiloissa ja sen alueella.

Opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. (11.3.2022/164)

Lukiolaki 40 §

Opiskelijalla on **oikeus** turvalliseen opiskelu ympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä.

Oppilaitokseen **ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa** sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta taikka joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen ja jonka hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä.

Koulutuksen järjestäjän tulee opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa **suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä** ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallituksen tulee opetussuunnitelman perusteissa antaa määräykset suunnitelman laatimisesta.

Koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä **järjestyssäännöt** tai antaa muut oppilaitoksessa sovellettavat järjestyssäännöt, joilla edistetään sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä oppilaitosyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Edellä 4 momentissa tarkoitetuissa järjestyssäännöissä ja muissa järjestyssäännöksissä voidaan antaa oppilaitosyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä sekä tarkempia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetuista esineistä ja aineista sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä. Lisäksi määräyksiä voidaan antaa oppilaitoksen omaisuuden käsittelystä sekä oleskelusta ja liikkumisesta oppilaitoksen tiloissa ja sen alueella.

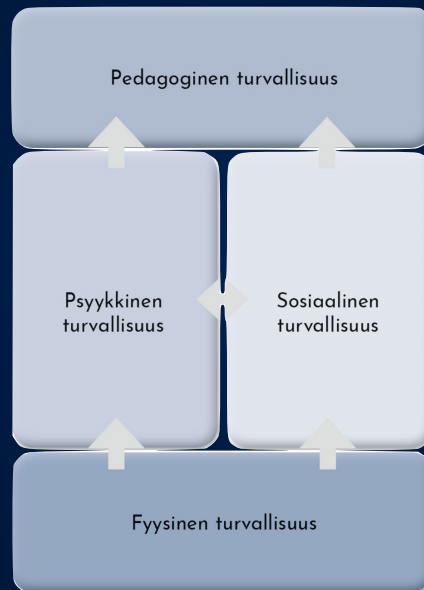
Mitä 3 momentissa säädetään, ei koske aikuisten koulutukseen tarkoitettuja opetussuunnitelman perusteita eikä opetussuunnitelmia. Aikuisten koulutusta varten ei tarvitse myöskään hyväksyä järjestyssääntöjä eikä muita järjestyssäännöksiä.

Opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. (11.3.2022/165)

Laki ammatillisesta koulutuksesta 80 §

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.

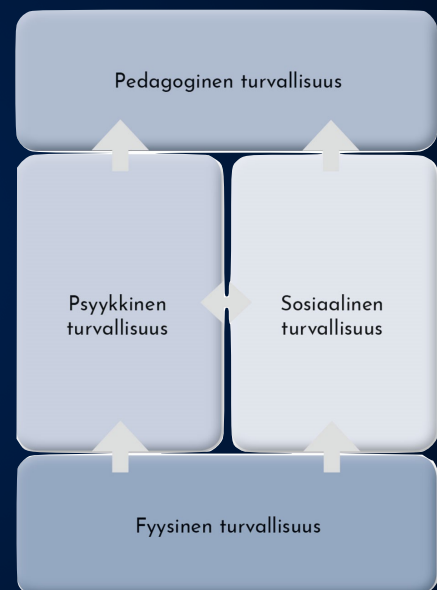
Lukiolaki 40 §

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä.

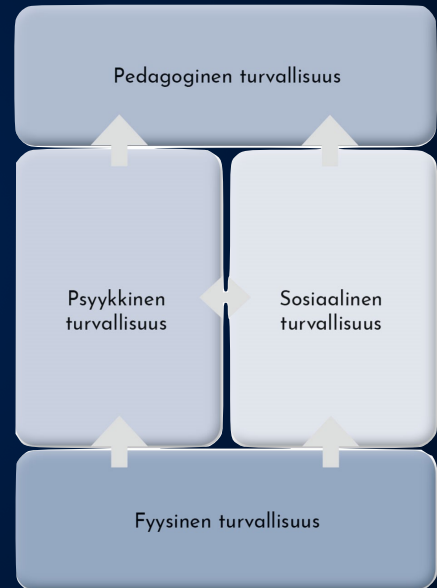
Oikeus turvallisuuteen

- Oikeus turvalliseen oppimisympäristöön perustuu perustuslain 7 §:ssä säänneltyyn oikeuteen turvallisuuteen
 - **Julkisen vallan positiivinen toimintavelvoite** ihmisten suojaamiseksi heihin kohdistuvilta oikeudenvastaisilta teoilta.
- Perustuslain 16 §:n tae, että oikeus opetukseen toteutuu
- Perustuslain 22 §:n tae, että perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat
- YK: lapsen oikeuksien sopimuksen 19 artikla
 - **Lapsia tulee suojella kaikenlaiselta** ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, vahingoittamiselta ja pahoinpitelyltä, laiminlyönniltä tai välinpitämättömältä tai huonolta kohtelulta.
- Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön
 - ei saa tuoda ja pitää hallussaan
 - oltava suunnitelma kurinpitokeinoista
 - oltava järjestyssäännöt
 - ilmoitus velvollisuus häirinnästä/kiusaamisesta/väkivallasta jne.

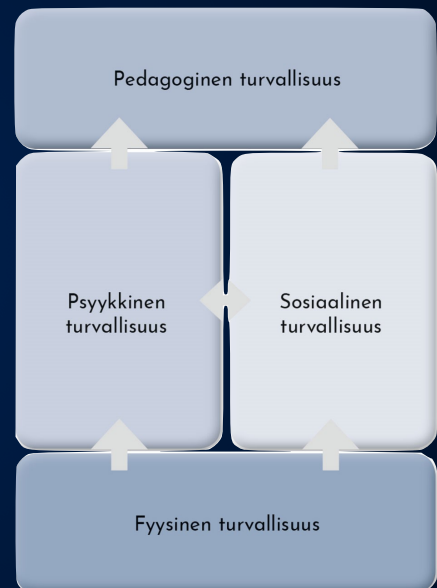
Turvallisen oppimisympäristön merkitys

- **Fyysinen** oppimisympäristö vaikuttaa kyseisessä ympäristössä toimiviin ihmisiin. Parhaiten oppiminen onnistuu, kun koulu on rakennettu oppimista varten ja opiskeluympäristö tukee opetuksen tavoitteita, sisältöä ja oppimisprosessia.
- Oppimisympäristön tulee mahdollistaa monipuoliset opiskelumenetelmät ja työskentelytavat. Fyysiseen oppimisympäristöön kuuluvat oppilaitoksen rakennukset, opetustilat ja oppimateriaalit. Lisäksi muu rakennettu ympäristö ja luonto ovat fyysistä oppimisympäristöä. Oppimisympäristön esteettisyydellä on erityistä merkitystä.

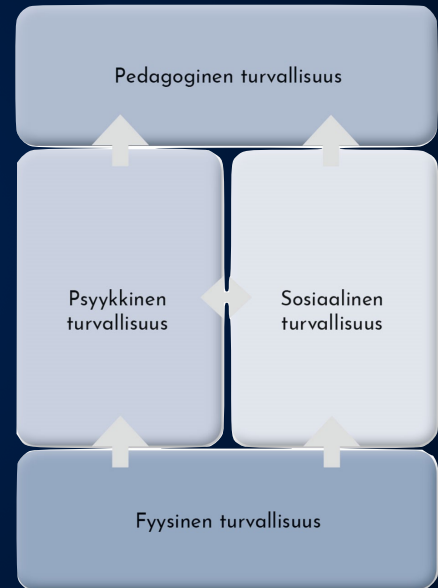
Turvallisen oppimisympäristön merkitys

- Opiskelijalla on oikeus kasvaa ja kehittyä psyykkisesti turvallisessa ympäristössä. **Psyykinen turvallisuus** kytkeytyy vahvasti oppilaitoksen toimintakulttuuriin eli siihen, miten oppilaitoksessa suhtaudutaan turvallisuuteen, miten erilaisiin häiriö- ja poikkeamatilanteisiin reagoidaan ja miten kiusaamistilanteet ja oppilaan kokema seksuaalinen häirintä käsitellään hänen ilmoittaessaan siitä.
- Psyykinen turvallisuus syntyy mitä suuremmissa määrin subjektiivisesta tunteesta. Psyykkisen turvallisuuden tunteen muodostumiseksi oppimisympäristön on oltava kannustava, välitön ja luottamusta herättävä.
- Opettajan tulee huomioida ja kannustaa jokaista opiskelijaa sekä ohjata opiskelijaa hänen omien vahvuksiensa löytämiseen. Huomioimalla opiskelijan yksilölliset tarpeet opettajalla on mahdollisuus asettaa opiskelijalle tämän kykyjä vastaavia tavoitteita ja tehtäviä.
- Opettajan sopivasti mitoitettu kannustavuus ja vaatavuus auttavat opiskelijaa ponnistelemaan, mutta myös kasvattavat tämän itseluottamusta, itsetuntoa ja motivaatiota. Opettajan osoittamalla kannustuksella ja luottamuksella on vaikutusta myös opiskelijan myöhemmissä elämänvaiheissa.

Turvallisen oppimisympäristön merkitys

- **Sosiaalinen turvallisuus** rakentuu ryhmän kiinteydestä, sosiaalisista suhteista ja näistä syntyvästä luottamuksesta.
- Sosiaalinen oppimisympäristö on verkostomainen rakenne, jossa sisäpiiriin kuuluvat opiskelija perheineen, opettajat ja muu koulun henkilökunta, opiskelutoverit, ystävät ja opiskelijaterveydenhuolto. Ulkoiseen verkostoon puolestaan lukeutuvat oppimista tukevat toimijat, vaikkapa mielenterveystyön, lastensuojelun, työvoimapalveluiden, terveydenhuollon, sosiaalityön ja päihdekuntoutuksen toimijat. Ryhmillä on tärkeä merkitys nuoren identiteetin kehitykselle tämän itsenäistyessä ja ottaessa etäisyyttä perheeseensä.
- Sosiaalinen turvallisuus rakentuu vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin kautta, ja siihen vaikuttavat ihmissuhteisiin liittyvät tekijät. Turvallisessa ryhmässä on mahdollista ottaa oppimiseen liittyviä haasteita ja riskejä ilman epäonnistumisen pelkoa.
- Sosiaalinen turvallisuus on luottamusta ja hyvän olon tunnetta ilman pelkoa nolaamisesta, vähättelystä ja kiusaamisesta. Opiskelijan näkökulmasta sosiaalinen turvallisuus tarkoittaa sitä, että hän voi työskennellä mielekkäässä vuorovaikutuksessa sekä opettajan että muiden opiskelijoiden kanssa. Osallisuus ryhmään, mahdollisuus tehdä vuorovaikutusaloitteita ja tunne yhteisöön kuulumisesta vahvistavat turvallisuuden tunnetta.
- Ryhmän hyvä ilmapiiri mahdollistaa yksilön omana itsenä toimimisen. Oppilaan kokemus ryhmään kuulumisesta kasvattaa hänen sosiaalista pääomaansa ja kiinnittää hänet vahvemmin yhteiskuntaan. Koulussa viihtyvyyteen vaikuttaa se, miten turvallisesti opiskelija ympäristön kokee.

Turvallisen oppimisympäristön merkitys

- **Pedagogisen turvallisuuden** voidaan ajatella muodostuvan edellisten elementtien luoman perustan päälle. Pedagoginen turvallisuus rakentuu opettajan pedagogisista valinnoista. Opetuksen ohjaus, ohjeiden selkeys, kannustava palaute ja opiskelijan taitotason mukaiset tehtävät vaikuttavat pedagogiseen turvallisuuden tunteeseen. Pedagogiseen turvallisuuteen luetaan myös asianmukainen kurinpito (Hakalehto-Wainio 2012).
- Myös opettajan didaktisilla valinnoilla on vaikutusta oppilaiden kokemaan turvallisuuden tunteeseen. Yksittäisissä tilanteissa koetut ei-toivotut tuntemukset voivat vaikuttaa opiskelumotivaatioon lopullisesti. Esimerkkeinä perusopetuksesta voidaan käyttää vaikkapa laulukoetta, jossa musiikillisesti vähemmän lahjakas opiskelija joutuu esiintymään yksin koko luokan edessä, tai poikien liikuntatuntia, jossa vastakkain pelaavat paidalliset ja paidattomat. Jälkimmäisten joukossa on varmuudella henkilöitä, jotka kokevat tilanteen vähintäänkin epämiellyttävänä.

Oppilaitosturvallisuuden osa-alueet

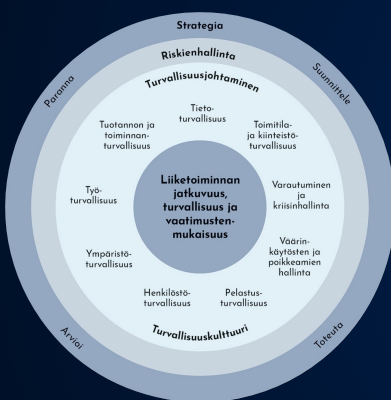
Turvallisuus on dynaaminen, jatkuvasti muokkautuva tila

Turvallisuustyölle on ominaista, että **tavoitehorisontti siirtyy** lähestyttäessä edellisiä tavoitteita.

Kyse on **kokonaisvaltaisesta kehittämisestä**, jossa huomioidaan ihmisten hyvinvoinnin, työskentelyn olosuhteiden ja prosessien kehittäminen.

Oppilaitoksen turvallisuusjohtaminen edellyttää sitä, että **henkilöstö on sitoutettu** yhteiseen turvallisuusajatteluun.

Henkilöstön **osallistaminen** on keskeisessä asemassa, sillä työyhteisön jäsenillä on olemassa runsaasti tietoa työyhteisön toiminnasta sekä tähän liittyvää käytännön osaamista, ja tämä tieto tulee saada käyttöön tunnistettaessa työhön liittyviä riskejä, arvioitaessa niiden merkitystä ja tehtäessä vastatoimia tunnistettujen riskien poistamiseksi, välttämiseksi tai minimoimiseksi.

Turvallisuusjohtaminen

Turvallisuusjohtaminen on **tavoitteellista** toimintaa, jossa työyhteisön toimintatavat ja ohjeet ovat selkeitä, viestintä ei ole ristiriitaista ja osallistujien kesken käydään aitoa dialogia.

Turvallisuustoimintojen tarkoituksena on varmistaa organisaation **perustehtävän toteutuminen** ja ennaltaehkäistä toimintaa uhkaavat riskit.

Mikäli riskit realisoituvat, turvallisuustoimintojen tavoitteena on **minimoida seuraukset** ja **varmistaa toiminnan jatkuvuus**.

Johtamisen organisaatiotekijät

Turvallisuuskulttuuriin on mahdollista vaikuttaa erilaisten organisaatiotekijöiden kautta.

Johtaminen on keskeisin vaikuttamisen muoto, ja siihen kuuluvat muun muassa johtamisjärjestelmän määrittely ja ylläpito, johdon sitoutuneisuus turvallisuuteen, riittävien resurssien varmistaminen kaikille työn suoritusasteille sekä lähiesihenkilötoiminta.

Muita organisaatiotekijöitä ovat **osaamisen varmistaminen** koulutuksen, opetuksen ja ohjeistuksen avulla sekä viestintä oppilaitoksen eri toimijoiden ja sidosryhmien välillä.

Turvallisuusjohtamisessa yhdistyy toiminnan **jatkuvuuden** turvaaminen, lainsäädännön **minimivaatimukset** ja organisaation omat **turvallisuustavoitteet**.

Turvallisuusjohtamista arvojen kautta

Motivoituminen vaatii **arvostuksen tuntemusta**

Arvot **vaikuttavat motivaatioon**

Arvot **määrittävät yksikön käsityksiä** ja normeja siitä, miten miten ihmisten tulee suhtautua toisiinsa

Arvojen avulla organisaatiosta voidaan tehdä tehokkaampi ja inhimillisempi

Arvot muokkaa käyttäytymistä ja toimintatapoja

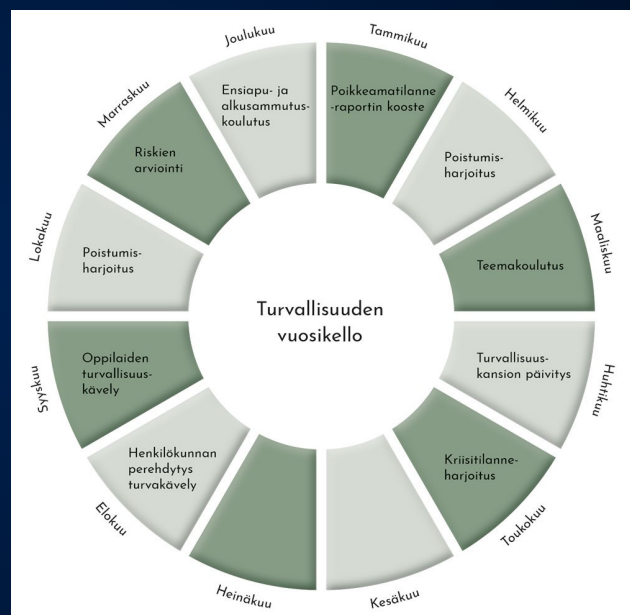
Jokaista yksilöä tulee kohdella eri tavalla, mutta samanlaisella arvonannolla

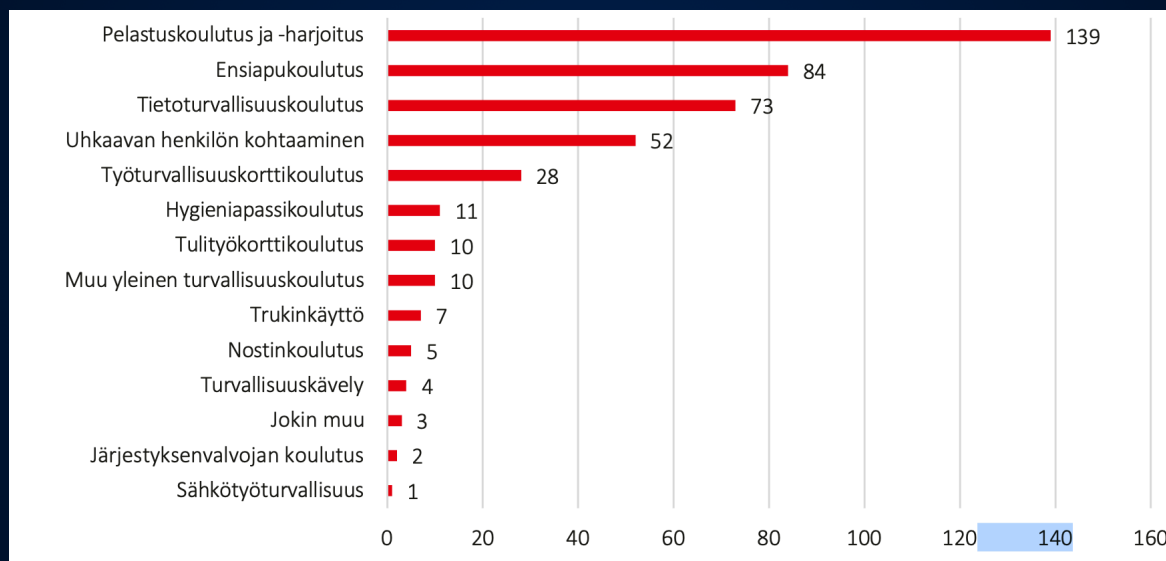
Turvallisuuden vuosikello

Oppilaitoksen turvallisuusosaaminen rakentuu oppilaitoksessa toimivien yhdessä sovituista toimintamalleista ja harjoittelusta. Oppilaitoksen turvallisuuskulttuuri on toiminnallista kulttuuria.

Koeteltua suorituskkyä ei ole mahdollista saavuttaa ilman käytännön harjoituksia. Erilaisilla harjoituksilla ja simulaatioilla on mahdollista myös arvioida ohjeiden ja koulutusten riittävyttä.

Saatu turvallisuuskoulutus

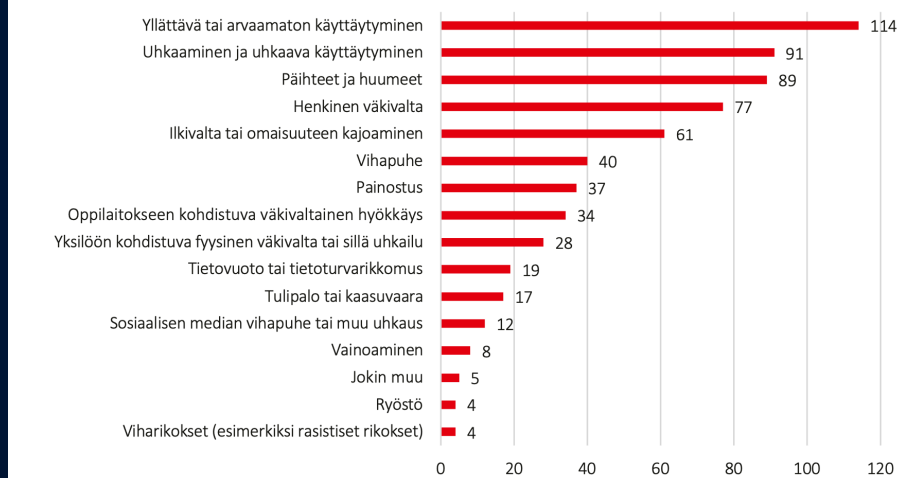

Liljeroos-Cork – Mykkänen – Tappura – Rikander 2021

Turvallisuusuhat

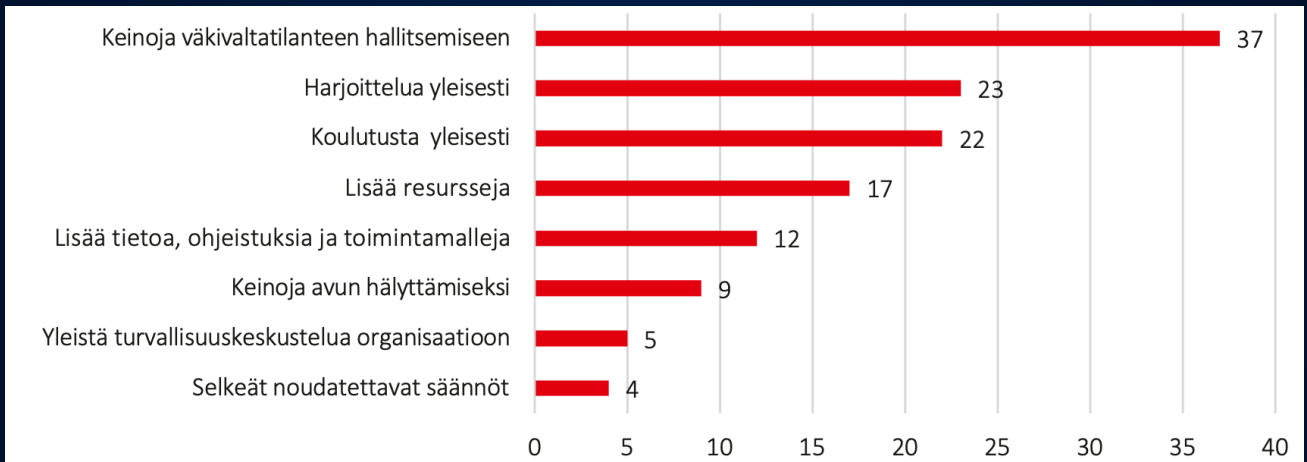
Onko sinulla työssäsi kokemuksia seuraavista turvallisuutta uhkaavista tilanteista?

Liljeroos-Cork – Mykkänen – Tappura – Rikander 2021

Mitä keinoja kaivataan?

Liljeroos-Cork – Mykkänen – Tappura – Rikander 2021

Turvallisuussäätelystä

Työturvallisuuslaki 738/2002

- 1 § työturvallisuuslain **tarkoituksena on parantaa työympäristöä ja työolosuhteita työntekijöiden työkyvyn turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi sekä ennalta ehkäistä ja torjua työtapaturmia, ammattitauteja ja muita työstä ja työympäristöstä johtuvia työntekijöiden fyysisen ja henkisen terveyden, jäljempänä terveys, haittoja.**
- Työturvallisuuslaissa **turvallisuusjohtaminen on sisäänrakennettuna** ja korostaa järjestelmällisyyttä, suunnitelmallisuutta ja pitkäjänteisyyttä
- Ydinajatuksena on **kokonaisvaltainen työturvallisuuden ja terveyden suojele**, työyhteisön henkinen ja sosiaalinen hyvinvointi mukaan lukien.

Työturvallisuuslain 1 luku lain tarkoitus ja soveltamisala

Työturvallisuuslain 2 luku

8 § Työnantajan yleinen huolehtimisvelvoite

9 § Työsuojelun toiminta-ohjelma

12-13 § Työympäristön ja työn suunnittelu

10-11 § Työn vaarojen selvittäminen ja arviointi sekä erityistä vaaraa aiheuttava työ

14-15 § Työntekijälle annettava opetus ja ohjaus sekä suojaimet ja välineet

Työturvallisuuslain 5 luku

Ergonomia, fyysinen, henkinen ja sosiaalinen kuormitus

Työpaikan rakenteet
Koneiden turvallisuus

Kemialliset, fysikaaliset ja biologiset tekijät

Väkivallan uhka, häirintä

Alemman asteinen sääntely

Työvälineasetus

Rakennusturvallisuusasetus

Asetus työpaikkojen turvallisuus- ja terveysvaatimuksista

Työturvallisuuslain 3 luku Työnantajan ja työntekijöiden välinen yhteistoiminta

Turvallisuushavaintojen kertyminen

Turvallisuushavaintojen luokittelumalli

Häiriökäyttäytyminen	Päihteet ja huumeet	Väkivalta tai väkivallan uhka	Esineet, laitteet, kalusteet	Tapahtumaympäristö ja olosuhteet	Toimintatapa tai valvonta	Henkilöön liittyvä syy
-ilkivalta (sotkeminen, rikkominen, eritteet)	-sähkötupakka (vape)	-uhkaava käytös	-viallinen laite, esine tai kaluste	-ulko-olosuhteet (liukkaus, pimeys, lämpöolosuhteet, eläimen pistos tai purema)	-valvonnan puute	-sääntöjen tai ohjeiden vastainen toiminta
-varkaus	-huumausaineet	-fyysinen väkivalta	-puutteellinen suojaus	-sisäolosuhteet (liukkaus, pimeys, lämpöolosuhteet)	-huolimattomuus	-impulsiivisuus tai arvaamaton käytös
-melu tai äänekäs käytös	-alkoholi	-teräase, ampumase, astalo	-väärä käyttötapa	-tavanomaisesta poikkeava olosuhde (retkikohteet ja vierailupaikat)	-reagointinopeuden riittämättömyys	-vahinko
-sekava käytös	-tupakkatuotteet			-tavanomaisesta poikkeava henkilöstöresurssi	-inhimillinen virhe, unohdus	-toiminnanohjauksen tai itsesäätelyn vaikeus
-häirintä (seksuaalinen)					-puutteellinen ohjeistus tai informaatiokatkos -riittämätön perehdyttäminen	-korkea ikä tai terveydentila -sairauskohtaus

Laki ammatillisesta koulutuksesta 94 §

Opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti. Opiskelijan on käyttäytyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä. ([11.3.2022/164](#))

Lukiolaki 30 §

Opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti. Opiskelijan on käyttäytyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä. Kurinpidosta säädetään 7 luvussa. ([11.3.2022/165](#))

Yleinen toimivalta

- Tietyissä tilanteissa on mahdollisuus puuttua opiskelijan koskemattomuuteen. Tämän tyyppiset tilanteet voivat olla vaikkapa vahingonteon estämistä, opiskelijoiden väliseen tappeluun puuttumista tai itsensä vahingoittaminen tai itselleen vaaran aiheuttaminen.
- Perusoikeuksien rajoittaminen voi tulla **yksittäistapauksissa** kyseeseen ainoastaan rikoslain 4 luvun 4 ja 5 §:ssä säädettyinä hätävarjeluna tai pakkotilassa sallittuna tekona silloin, kun vähemmän rajoittavat toimet eivät tule kysymykseen. Rajoittaa ei saa enempää eikä pidempää aikaa kuin on välttämätöntä.
- Riittäväillä resursseilla ja työntekijöiden pysyvyydellä pystytään erityisen tuon oppilaan käyttäytymistä ohjaamaan ennakolta ja oppilas saa jatkuvasti tukea oman käyttäytymisensä sääntelyyn sekä kanssakäymiseen muiden oppilaiden ja aikuisten kanssa.

Hätävarjelu (RL 4:4)

- Aloitetun tai välittömästi uhkaavan oikeudettoman hyökkäyksen torjumiseksi **tarpeellinen** puolustusteko on hätävarjeluna sallittu, jollei teko ilmeisesti ylitä sitä, mitä on pidettävä kokonaisuutena arvioiden **puolustettavana**, kun otetaan huomioon hyökkäyksen laatu ja voimakkuus, puolustautujan ja hyökkääjän henkilö sekä muut olosuhteet.
- Jos puolustuksessa on ylitetty hätävarjelun rajat (hätävarjelun liioittelu), tekijä on kuitenkin rangaistusvastuusta vapaa, jos olosuhteet olivat sellaiset, ettei tekijältä kohtuudella olisi voinut vaatia muunlaista suhtautumista, kun otetaan huomioon hyökkäyksen vaarallisuus ja yllätyksellisyys sekä tilanne muutenkin.

Olennaisia kysymyksiä

- Suojattavat oikeushyvät
 - ei luetteloitu
- Hyökkäyksen oikeudettomuus ja välittömyys
 - käsillä ei siis ole mitään perustetta, joka oikeuttaisi hyökkääjän toiminnan
 - välitön vaara oikeushyville oltava käsillä
- Tarpeellisuusperiaate
 - aikarajat
 - lievin mahdollinen keino
 - vaaran välttämisen vaatimus
 - arviointikriteereinä hyökkäyksen laatu ja voimakkuus, puolustautujan ja hyökkääjän henkilö sekä muut olosuhteet
- Puolustettavuus ja kokonaisarvio
 - intressivertailu ja kohtuusarviointi
 - suojeltava etu – hyökkäyksen vaarallisuus – aiheutetut seuraukset

Pakkotila (RL 4:5)

- **Muun** kuin edellä 4 §:ssä tarkoitetun, oikeudellisesti suojattua etua uhkaavan **välittömän ja pakottavan vaaran** torjumiseksi tarpeellinen teko on pakkotilatekona sallittu, jos teko on kokonaisuutena arvioiden puolustettava, kun otetaan huomioon pelastettavan edun ja teolla aiheutetun vahingon ja haitan laatu ja suuruus, vaaran alkuperä sekä muut olosuhteet.
- Jos oikeudellisesti suojatun edun pelastamiseksi tehtyä tekoa ei ole 1 momentin perusteella pidettävä sallittuna, tekijä on kuitenkin rangaistusvastuusta vapaa, jos tekijältä ei kohtuudella olisi voinut vaatia muunlaista suhtautumista, kun otetaan huomioon pelastettavan edun tärkeys, tilanteen yllätyksellisyys ja pakottavuus sekä muut seikat.

Yleinen kiinniotto-oikeus (PKL 2:2)

- Jokainen saa ottaa kiinni verekseltä tai pakenemasta tavatun rikoksesta epäillyn, jos rikoksesta saattaa seurata vankeutta tai rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö, lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus, lievä vahingonteko tai lievä petos.
- Jokainen saa ottaa kiinni myös sen, joka viranomaisen antaman etsintäkuulutuksen mukaan on pidätettävä tai vangittava.
- Kiinniotettu on viipymättä luovutettava poliisimiehelle.

Voimakeinojen käyttö (PKL 2:3)

- Jos kiinniotettava yleisen kiinniotto-oikeuden käyttämisen yhteydessä tekee vastarintaa tai pakenee, kiinniottaja saa käyttää sellaisia kiinniottamisen toimittamiseksi **välttämättömiä** voimakeinoja, joita voidaan pitää kokonaisuutena arvostellen **puolustettavina**, kun otetaan huomioon rikoksen laatu, kiinniotettavan käyttäytyminen ja tilanne muutenkin.
- Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Tarpeellisuusarviointi

- Tarpeellisuusarviointi sisältää **kiellon ryhtyä** voimakeinojen käyttöön, mikäli niillä ei ylipäättään ole mahdollista saavuttaa tavoiteltua lopputulosta.
- Tämä **välttämättömyyden** vaatimus ilmenee selkeimmin perusopetuslaissa ilmaisussa ”välttämättömiä voimakeinoja”.
- Tarpeellisuusarviointiin sisältyy lisäksi voimakeinojen **oikea-aikaisuus ja tehokkuus**. Liian aikaisin alkanut tai pitkittynyt voimakeinojen käyttö on kielletty.
- Tehokkuudella tarkoitetaan lievimmän keinon periaatetta. Tehokkuuteen sisältyy tosin vaatimus voimakeinoon riittävydestä, sillä alimitoitettuna tilanne voi pitkittyä tai jopa eskaloitua pahemmaksi. Tehokkuuden arviointi pitää sisällään voimakeinojen kohteen henkilökohtaisten ominaisuuksien arvioinnin ja tähän suhteutetun keinojen valinnan. Tehokkuuden arviointia tulee jatkaa myös voimakeinoja käytettäessä huomioiden sen, miten opiskelija reagoi häneen kohdistettuihin voimakeinoihin.
- Käytännössä voimakeinoa on mahdollista lieventää tai koventaa suhteessa kohteena olevan reagointiin.

Puolustettavuusarviointi

- Voimakeinojen käytön tarpeellisuusarvioinnin lisäksi on tarkasteltava toimien puolustettavuutta. Taustalla oleva tehtävä voi puoltaa voimakeinojen käyttöä, ja se voi myös tarpeellisuusarvioinnin perusteella olla tarkoituksenmukaista, mutta näiden lisäksi toimien tulee aina olla myös puolustettavia.
- **Puolustettavuusarviointi asettaa tarpeellisuusarviointia tiukemmat rajat** voimakeinojen käyttämiseksi. Puolustettavuusarvioinnissa huomioitavina seikkoina on opiskelijan ikä, tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi.
- Puolustettavuusarviointi liittyy voimakeinojen taustalla olevan tehtävän ja voimankäytöstä koituvan **intressiloukkauksen väliseen punnintaan**.
- Puolustettavuusarvioinnissa tulee huomioida mahdollisesti koituvat ei-toivotut riskit. Voimakeinojen käytön tarpeellisuus- ja puolustettavuusarviointi edellyttää, että käyttäjällä on sekä tiedollista että taidollista kapasiteettia.

Lastensuojeluilmoitus

- Velvollisuus tehdä salassapitosäännösten estämättä ilmoitus poliisille, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu:
 - 1) rikoslain (39/1889) 20 luvussa seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko; tai
 - 2) sellainen rikoslain 21 luvussa henkeen ja terveyteen kohdistuvana rikoksena rangaistavaksi säädetty teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Kiitos mahdollisuudesta

Yhteystiedot
Henri Rikander
oikeustieteen tohtori, dosentti
info@rikander.fi
www.rikander.fi
[linkedin.com/in/henririkander](https://www.linkedin.com/in/henririkander)

